

ровом-раем» обитания первого мужчины на земле, модифицируется в «антирай» «острова-сознания», разрушающего личность главного героя романа М. Турнье, доказывая истину о том, что где нет двух созидających отношения существ, там нет и эволюции души человеческой.

Произведение французского писателя полностью опровергает сложившуюся парадигму понимания образа Робинзона как того, кто в одиночку силою духа победил гнет обстоятельств судьбы. Мысль автора скорее разрушает иллюзию о «сверхчеловеке», способном так же естественно построить свой «остров-Эдем» без участия другой половинки.

Литература

1. Балод А. Тайна Робинзона Крузо. Интернет-адрес: <http://www.netslova.ru>.
2. Библия / в Синодальном переводе, с комм. Ч. И. Скоуфилда. Изд-во Миссионерского Славянского общества, 1988.
3. Турнье М. Пятница, или Тихоокеанский лимб / Пер. с фр. И. Волевич. Санкт-Петербург, 2004.

АГУЛЬНЫЯ ПРАБЛЕМЫ РУКУСКІХ І БЕЛАРУСКАЙ МОЎ

С. Кіёсава

У дадзеным артыкуле мы паспрабуем параўнаць сітуацыю рукускіх моў са становішчам беларускай мовы. Рукускія мовы – гэта мовы, на якіх размаўляюць жыхары астравоў Руку. Назва «Руку» – гэта назва дзяржавы, якая існавала да XIX ст. на гэтых астравах. У 2009 г. ЮНЕСКА прызнала знікаючымі мовамі шэсць рукускіх моў: амаміскую, кунігамскую, акінаўскую, міякоскую, яэямскую і янагунскую. Публікацыя ЮНЕСКА выклікала неадназначную рэакцыю ў самой Японіі, бо рукускія мовы доўга лічыліся дыялектамі японскай мовы. Беларускую мову ЮНЕСКА таксама лічыць мовай, якой пагражае знікненне: у другім выданні атласа ЮНЕСКА за 2001 г. беларуская мова была вызначана як патэнцыйна знікаючая, і ў 2009 г. гэтая інфармацыя зноў была пацверджана [1, с. 55; 2, с. 25].

Мяркуем, што праблемы, якія ўзнікаюць пры захаванні беларускай мовы, падобныя на тыя праблемы, якія тычацца рукускіх моў у Японіі. Здаецца, параўнанне такіх сітуацый у міжнародным маштабе было б вельмі карыснае, каб усебакова ацаніць самі праблемы. Спадзяемся, што гэты артыкул у пэўнай ступені пасадзейнічае іх актуалізацыі.

Астравы Руку цяпер належаць да тэрыторыі Японіі як прэфектура Акінава. Але да канца XIX ст. там існавала асобная дзяржава, якая называлася «Руку». Руку актыўна займалася гандлем з Японіяй, Кітаем, Карэяй і іншымі краінамі і квітнела.

Рыс. 1. Карта рукускіх моў

У часы Руку літаратурная рукуская мова не была афіцыйна кадыфікавана, але афіцыйныя дакументы, мастацкая літаратура часта пісаліся на рукускай мове іерогліфамі і японскімі складовымі азбукамі (хіраганамі). Напрыклад, самы вядомы рукускі літаратурны твор «Амарасаусі», які быў складзены ў XVI–XVII стст., быў напісана іерогліфамі і хіраганамі [3, с. 111].

Напрыканцы XIX ст. у Японіі ўтварылася новая дзяржава – Вялікая Японская Імперыя (ВЯІ), якая далучыла астравы Руку да Японіі. Замест дзяржавы Руку была створана прэфектура Акінава. Каб япанізаваць астравы Руку, дзяржава ВЯІ пачала асімілярскую палітыку, прымушаючы пакланяцца японскаму імператару і атрымліваць школьную адукацыю на японскай мове.

Вядома, што з таго часу да 70-х гг. XX ст. у многіх школах на астравах Руку было пакаранне за тое, што дзеці размаўлялі на рукускіх мовах. Гэта пакаранне называлася «дошка дыялектаў» (方言札) і заключалася ў тым, што, калі школьнік неспадзявана пачынаў размаўляць на адной з рукускіх моў, то яму на шыю вешалі дошку з надпісам «дыялект», і ён караўся настаўнікам. Пры такім жорсткім школьным выкладанні дзеці паступова пачалі лічыць рукускія мовы ганебнымі, грубымі і няправільнымі і ўжо самі імкнуліся размаўляць толькі на стандартнай японскай мове.

Здаецца, гэтая сітуацыя падобная да сітуацыі з беларускай мовай у казённай школе ў Беларусі пачатку XX ст. Становішча беларускамоўных дзяцей у рускамоўных школах у часы Расійскай імперыі апісана ў

публіцыстычным артыкуле Я. Коласа «Беларуская мова ў казённай школе» (1906 г.) [4]. Сутнасць артыкула ў тым, што, калі беларускамоўнае дзіця трапляла ў казённую школу і размаўляла там на сваёй мове, то з яго і яго вымаўлення кпіў не толькі настаўнік-расіянін, але і старэйшыя вучні-беларусы. У выніку гэта вяло да таго, што ён пачынаў ненавідзець сваю мову і пераходзіў на рускую. У гэтым дачыненні можам казаць, што сітуацыя з беларускай мовай і сітуацыя з рукускімі мовамі падобныя і маюць агульную праблему ў гісторыі школьнага выкладання.

Па-другое, пытанне «мова ці дыялект?» – гэта таксама агульная праблема. Як сказана вышэй, рукускія мовы доўга лічыліся дыялектамі японскай мовы. Беларуская мова зараз з’яўляецца асобнай дзяржаўнай мовай, але да кваліфікацыі яе ў пачатку ХХ ст. яна лічылася хутчэй «наречіем» рускай мовы, а не асобнай мовай [5, с. 27]. Адказаць на пытанне: «мова ці дыялект?» няпроста, таму што ў саміх тэрмінаў «мова» і «дыялект» няма канкрэтных азначэнняў, і нярэдка гэтае пытанне суправаджаецца пачуццём нацыяналізму. Але, як сцвярджае Ніга [3, с. 47–72], слова «дыялект» міжволі выклікае адчуванне нявытанчанай, простага мясцовага гаворкі. Праўдападобна, менавіта гэта адштурхоўвала беларусаў і жыхароў астравоў Руку актыўна размаўляць на сваіх мовах.

Па-трэцяе, назвы, якія ўжываюцца жыхарамі астравоў Руку ў дачыненні да японскай мовы, і назвы рускай мовы, якія выкарыстоўваюць беларусы, таксама маюць нешта агульнае. Калі на Руку японскую мову жыхары называлі «такійскай мовай», «нармальнай мовай» і інш. [6, с. 1], то ў Беларусі некаторыя беларусы называюць рускую мову «маскальскай мовай» або «нармальнай мовай». У цяперашні час назва «маскальская мова» выкарыстоўваецца ў Беларусі некаторымі людзьмі з негатыўным адценнем. Але ў дадзеным артыкуле мы не зважаем на такую афарбоўку, а звяртаем увагу толькі на факт ужывання назвы горада «Масква». Акрамя таго, на пачатку ХХ ст. слова «маскальскі» было зусім нейтральным; яно і сёння захоўваецца ў беларускіх дыялектах. Здаецца, назвы «такійская мова» і «маскальская мова» сімвалізуюць нейкае адчужэнне тамтэйшых і тутэйшых людзей у адносінах і да японскай, і да рускай мовы, бо і горад Токія знаходзіцца далёка ад цэнтра астравоў Руку, і горад Масква таксама далёка ад цэнтра Беларусі. А назва «нармальная мова», здаецца, добра сімвалізуе сітуацыю, пры якой жыхарам астравоў Руку прыйшлося лічыць стандартную японскую мову «нармальнай», або «натуральнай»; у сваю чаргу гэтаксама беларусам давялося лічыць рускую мову «нармальнай», або «натуральнай». І калі напачатку гэтыя мовы ўспрымаліся як чужыя,

то цяпер менавіта японская і руская мовы пэўным колам насельніцтва лічацца «нармальнымі». І тут важна высветліць, як «убівалася» такое меркаванне ў галовы людзей на астравах Руку і ў беларусаў.

Нягледзячы на тое, што рукускія мовы і беларуская мова належаць да зусім розных моўных груп, паміж моўнымі сітуацыямі і праблемамі рукускіх моў і беларускай мовы ёсць некалькі агульных рыс. Здаецца, гэта значыць, што ў нас, японцаў і беларусаў, ёсць магчымасць супрацоўнічаць і абмяркоўваць гэтыя праблемы. Спадзяемся, што ў будучыні ў Японіі і Беларусі будуць не толькі больш актыўна праводзіцца даследаванні, прысвечаныя сітуацыям рукускіх і беларускай моў, але будзе і актыўны абмен думкамі наконт гэтых праблем і сумесная праца па іх вырашэнні.

Літаратура

1. *Wurme S., ed.* Atlas of the world's languages in danger of disappearing. 2nd ed., rev., enl. and updated. Paris, 2001.
2. *Moseley Ch., ed.* Atlas of the world's languages in danger. 3rd ed., entirely rev., enl. and updated. Paris, 2010.
3. 比嘉清 [Higa Kiyoshi]. 2006. 『うちなあぐち賛歌』 三元社.
4. *Коряков Ю. Б.* Языковая ситуация в Беларуси и типология языковых ситуаций: дисс. ... канд. филол. наук. М., 2002.
5. *Колас Я.* Беларуская мова ў казённай школе // 3б. твораў у 14 т. Мн., 1976. Т. 12. С. 303–305.
6. 梶村光郎 [Kajimura Kotaro]. 2006. 「沖縄の標準語教育史研究：明治期の綴方教育を中心に」 『琉球大学教育学部紀要』 68. pp. 1–11.

ФАНЕТЫЧНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ БЕЛАРУСКАМОЎНАГА РЭКЛАМНАГА ТЭКСТУ

Р. А. Карахоева

Класічнай фанетыкай прынята разглядаць гукі маўлення як аднабаковыя матэрыяльна выражаныя адзінкі, пазбаўленыя значэння. Але сцвярджаюць, што гукі маўлення не маюць семантычнага нападзення, даволі спрэчнае. У апошнія дзесяцігоддзі шырокае распаўсюджанне атрымалі даследаванні ў вобласці гукавога сімвалізму (гл. працы Дж. Фланагана, Л. Бенуара, Р. В. Якабсона, А. П. Жураўлёва і інш.).

Гукавы сімвалізм суадносіцца з ідэяй матываванасці гучання і значэння, якая ўзыходзіць яшчэ да антычнай філасофіі. У славянскім мовазнаўстве гэта ідэя ўпершыню была выказана М. В. Ламаносавым, які паказаў здольнасць гукаў маўлення аказваць значнае ўздзеянне на слухача і адпаведна выклікаць пэўныя асацыяцыі. Вучоны адзначыў, што часты паўтор на пісьме галоснага [а] спрыяе ўзнікненню пачуццяў пышнасці, вялікай прасторы, глыбіні і вышыні. Частае выкарыстанне